

Syysseminaarin satoa

Teoria kääntäjän työssä ja kääntämisen opetuksessa

Minna Ruokonen
Itä-Suomen yliopisto

Hilkka Pekkanen
Vapaa suomentaja, kääntämisen opettaja ja tutkija

Abstract

This article reports on the autumn seminar of the Teachers' and Researchers' Section of the Finnish Association of Translators and Interpreters, held in August 2016. The theme of the seminar was the relationship between translation theories, translator's work and translation teaching, approached through three presentations and discussion. In this article, we first consider different meanings of 'theory'. Next, Hilkka Pekkanen discusses to what extent translation theories fulfill the criteria of scientific theory and how translation theories can help experienced translators, arguing that although translators' needs and job descriptions vary, theories can help expand one's horizons and develop one's professional identity. Moving on to translation teachers' perspective, Minna Ruokonen reports on Marja Kivilehto's research into how translation teachers do not necessarily employ explicit references to theories when commenting on translations. The lack of explicit theoretical references also shows in the Finnish Database for Teaching Methods in Translation and Interpreting, although the Database reflects a view of translation as goal-oriented action and of translators as professionals who reflect on their actions and cooperate with other actors. Finally, we cover the subsequent seminar discussion, which introduced examples of integrating theory into teaching and considered the role of theory in translator training.

Keywords: teoria, käännteoriat, kääntäjän työ, kääntämisen opetus, kääntämiskäsitykset

Asiasanat: theory, translation theories, translation practice, translator training, views of translation

1 Johdanto

Suomen kääntäjien ja tulkkien liiton opettajien ja tulkkien jaoston eli V jaoston vuotuisen syysseminaarin tavoitteena on kehittää käänös- ja tulkkausalan koulutusta ja vahvistaa opetushenkilöstön osaamista. Elokuussa 2016 seminaari järjestettiin Tampereen yliopistossa. Seminaarissa keskusteltiin alustusten pohjalta siitä, mitä hyötyä teorioista on kääntäjän työssä ja miten teorioita voi integroida kääntämisen opetukseen.

Tämä artikkeli on yhteenveto seminaarin alustuksista ja niistä virinneestä keskustelusta. Luvussa 2 tarkastelemme ensin teorian käsitettä: Minna Ruokonen käsittelee ajatusta teoriasta henkilökohtaisena katsantokantana ja käyttöteorian (alaluku 2.1), jonka jälkeen Hilikka Pekkanen jatkaa tarkastelemalla tieteellisen teorian määritelmää sekä käännteorioita tieteellisinä teorioina (alaluku 2.2). Luvussa 3 kääntäjänä, kääntämisen opettajana ja tutkijana toimiva Hilikka Pekkanen pohtii tieteellisten teorioiden hyödyllisyyttä omien kokemustensa perusteella. Tämän jälkeen Minna Ruokonen käsittelee teorioiden roolia kääntämisen opetuksessa käyttäen esimerkkeinä Marja Kivilehdon alustusta kääntämisen opettajien tietoperustasta (alaluku 4.1) sekä omaa alustustaan teorian näkyvyydestä Kääntämisen ja tulkkauksen opetuksen menetelmävarannossa (4.2). Keskustelun pohjalta artikkelissa tuodaan esiin myös seminaarin osanottajien esimerkkejä toimivista tavoista integroida teorioita ja käytännön käännteopetusta (luku 5) sekä pohditaan, missä määrin teorioita tulisi sisällyttää kääntämisen opetukseen (luku 6).

2 Mitä teoria on?

Teoria juontaa juurensa kreikan kielen sanasta *θεωρία* eli *theoria*, joka tarkoitti näkemistä. Pohjimmiltaan teoria onkin näkemys tai tarkastelutapa. (Chesterman 2007 [2001]: 341.) Nykyään teorialla tarkoitetaan yleiskielessä kuitenkin useimmiten laajaa ja systemaattista, monesti tieteellistä ajatusrakennelmaa (*Kielitoimiston sanakirja* 2016: s.v. *teoria*). Toinen yleiskielelle tyypillinen merkitys on ”oletamus, oletus, otaksuma, hypoteesi” (mp.). Teoria kärjistetäänkin helposti pelkiksi hypoteeseiksi ja käytännön vastakohdaksi (”Tuo on pelkkää teoriaa”; mp.), vaikka tieteellinen teoria on tiukasti sidoksissa käytäntöön (ks. luku 2.2).

Tässä artikkelissa keskeisiä *teorian* merkityksiä ovat teoria näkemyksenä tai tarkastelutapana (2.1) ja teoria tieteenfilosofisesti määriteltynä käsitteiden tai lakien järjestelmänä (2.2).

2.1 Teoria näkemyksenä

Minna Ruokonen

Pohjimmiltaan teoria on siis näkemys, katsantokanta tai tarkastelutapa (Chesterman 2007 [2001]: 341). Tunnetussa esimerkissään Andrew Chesterman (2007 [2001]) soveltaa Karl Popperin tieteellisen menetelmän kuvausta käännteoprosessiin ja havainnollistaa, että kääntäjän ongelmanratkaisun voi nähdä teorianmuodostuksena: kääntäjä havaitsee käännteongelman, muotoilee oman näkemyksensä mukaisen alustavan ratkaisun sekä arvioi ja muokkaa ratkaisua tarvittaessa.

Tämän artikkelin kannalta erityisen kiinnostavaa on, että ajatus teoriasta näkemyksenä tai käsityksinä näkyy **opettajien ajattelun ja tietämyksen**

tutkimuksessa. Siinä eräs keskeinen käsite on *käyttöteoria*¹: opettajan henkilökohtainen tietopohja, joka muodostuu opettajan opetussisältöihin ja -menetelmiin liittyvästä tiedosta sekä opettajan kokemuksista, arvoista ja uskomuksista ja jota opettaja soveltaa tilanteeseen sopivalla tavalla (Aaltonen & Pitkäniemi 2001: 404–405; ks. myös Kivilehto 2013a: 104–106). Opettajien ajattelua voi lähestyä myös *tietoperustan* käsitteen kautta; termi on eri, mutta tietoperustankin keskeinen osa ovat opettajan omat käsitykset opetussisällöistä, oppimisesta ja opettajan ja oppijan rooleista. Esimerkiksi Marja Kivilehto (2013a, 2013b) käyttää tietoperustan käsitettä tarkastellessaan kääntämisen opettajien käsityksiä kääntämisestä, palautteen antamisesta ja kääntämisen opettamisesta.

2.2 Tieteellinen teoria ja käännosteoriat

Hilkka Pekkanen

Tieteellinen teoria määritellään tieteenfilosofiassa yleensä jonkinlaiseksi systemaattiseksi kokoelmaksi käsitteitä ja niitä yhdistäviä lakeja tai periaatteita. Tieteellinen teoria syntyy joko hahmottamalla jokin abstrakti laki- tai käsitekokonaisuus, joka voidaan ainakin osittain todentaa käytäntöä tutkimalla, tai tarkastelemalla toteutunutta käytäntöä, kuvailemalla ja järjestämällä sitä. (Niiniluoto 2002 [1980]: 193–215.) Kummassakin tapauksessa käytäntö ja teoria ovat tiukasti sidoksissa toisiinsa. Ne muodostavat jatkumon, jossa niitä sitovat yhteen tutkimus ja kuvaus. Teoria on tavallaan käytäntöä edustava looginen malli tai kuvaus. Käännoستieteessä teorioista puhutaan yleensä monikossa, koska kääntämistä lähestytään monesta eri näkökulmasta. Puhutaan skoposteoriasta, funktionaalisisista teorioista, kommunikatiivisista teorioista, relevanssiteoriasta, polysysteemiteoriasta ja niin edelleen.

Tieteenfilosofian mukaan (Niiniluoto 2002 [1980]: 193–194) tieteellisen teorian tehtävät ovat selittäminen, ymmärtäminen, käsitteenmuodostus ja tulevien ilmiöiden ennustaminen todistettujen syysuhteiden tai todennäköisyyksien avulla. Selittävätkö käännoستeoriat kääntämistä ja siihen liittyviä olosuhteita? Näin voidaan sanoa. Esimerkiksi kommunikatiiviset teoriat selittävät sitä, miten kommunikaation eri tekijät vaikuttavat käännoستyöhön. Auttavatko käännoستeoriat ymmärtämään kääntämistä ja sen toimintaympäristöjä? Vastaus on taaskin myönteinen. Kun ymmärrämme esimerkiksi polysysteemin, johon kääntäminen sijoittuu, ymmärrämme kääntämiseen liittyvät vaikutussuhteet entistä paremmin. Entä ovatko käännoستeoriat luoneet käsitejärjestelmän, joka antaa keskustelua varten yksiselitteisesti määritellyt termit? Tähän täytyy vastata osittain kielteisesti. Teorioiden monitahoisuus ja niiden monitieteiset suhteet ovat terminologinen ongelma: samasta käsitteestä on olemassa

¹ Käyttöteoriasta käytetään myös termiä *käyttötieto*, ja hyvin läheisiä käsitteitä ovat myös *implisiittinen teoria* ja *toimintateoria* (ks. Aaltonen & Pitkäniemi 2001: 404). Tässä artikkelissa käsitteiden eroja ei ole tarpeen käsitellä tarkemmin.

useita erilaisia ja osittain limittäisiä termejä. Terminologinen sekavuus onkin käännöstieteen pahimpia ongelmia.

Hyvä tieteellinen teoria auttaa ennustamaan tulevia ilmiöitä (Niiniluoto 2002 [1980]: 194), mutta käännöstieteellinen ennustaminen on nähdäkseni vielä vähäistä. Esimerkiksi vastaanottotutkimuksen avulla voitaisiin ajatella ennakoitavan, millaisen vastaanoton tietty käännösperiaate tietyssä kohderyhmässä saattaa saada.

Nähdäkseni monet käännöstieteen teoriat, kuten yllä mainitsemani esimerkit, täyttävät Niiniluodon asettamat tieteellisen teorian kriteerit. Ne tosin lähestyvät kääntämistä kuin eri suunnista kohdistetut valokiilat, joista jokainen valaisee osan aluetta. Esimerkiksi skopos- ja relevanssiteoria pyrkivät laajaan näkemykseen, mutta lähestyvät kääntämistä vain valitsemastaan lähtökohdasta. Monitieteellinen näkökulma puuttuu. Käännöstiede on vielä nuori tieteenala, ja sen teoriarakenne on jäsentymätön. Fysiikasta tuttua kaiken teoriaa kaivataan käännöstieteeseenkin.

3 Kokemusperäinen näkökulma tieteellisten teorioiden merkitykseen käytännön käännöstyössä

Hilikka Pekkanen

Kolmiosaisessa roolissani kääntäjänä ja kääntämisen opettajana ja tutkijana olen todennut tieteellisten teorioiden käytön hyödylliseksi opetuksessa, koska yleistysten ja tutkimukseen perustuvien kuvausten avulla voidaan oikoa kokemuksen saavuttamisen mutkikasta tietä. Ammatissa toimivan kääntäjän ja teoreetikkojen suhde voi kuitenkin olla ongelmallisempi. Käytännön kääntäjä saattaa vierastaa abstraktilta tuntuvaa teoriaa ja ihmetellä, miksi tutuista itsestäänselvyyksistä pitää käyttää vierailta tuntuvia termejä (Wagner & Chesterman 2014 [2002]: 44–54). Käännöstieteen termein voisi kysyä, olisiko tutkijoiden tarpeellista ”kääntää” tekstinsä ammattikäntäjille – pitäisikö eksplisitoida ja kotouttaa?

Herää kysymys, ketä varten tiede ja tieteellinen teoria ovat olemassa. Teorian tehtävä on selittää, auttaa ymmärtämään ja määritellä käsitteitä. Kenelle käännösteorian asioita pitäisi selittää? Toiselle tutkijalle, kääntäjälle vai jollekulle kolmannelle osapuolelle? Kenen ymmärryksen lisäämisen pitäisi olla teorian ja tutkimuksen tavoitteena? On selvää, etteivät tutkijat ja teoreetikot voi keskittyä ammatissa toimivien kääntäjien työn helpottamiseen. Tämä ei silti sulje pois mahdollisuutta soveltaa teoriaa käytäntöön ja hyödyntää sitä ammatissa.

Teoksessaan *Can Theory Help Translators?* (2014 [2002]) ammattikäntäjä Emma Wagner ja tutkija ja teoreetikko Andrew Chesterman pohtivat, miten teoria voisi auttaa kääntäjää tekemään työnsä paremmin. Wagner (mts. 1) on lähtökohtaisesti sitä mieltä, että teoria ja käytäntö ovat harvassa ammatissa niin kaukana toisistaan kuin kääntämisessä; käännösteoria ei auta ketään kääntämään paremmin. Chesterman (esim. mts. 7–11 ja 57–64) puolestaan esittää, että käännösteoria voi tarjota ammattikäntäjän avuksi käsitteitä ja strategioita, joita voi käyttää työkaluina ongelmanratkaisutilanteissa. Wagnerin mukaan ammattikäntäjä käyttää niitä jo, ja hän toteaa, että ne on tuotu

teoriaan nimenomaan käytäntöä tarkastelemalla. Chesterman myöntää, että teorian kuvaukset on usein luotu tutkijoiden tarpeisiin käännosten analysoimiseksi. Niiden päätarkoitus ei ole kääntäjän auttaminen. Lopuksi kirjoittajat toteavat, että kumpikin osapuoli voi kaikesta huolimatta oppia jotain toiselta (mts. 133–136).

Ammattikäntäjien tarpeet ovat moninaiset, ja siksi teorian ja tutkimuksen tarjoama hyöty on jokaiselle erilainen. Kääntäjän tavoitteena voi olla parantaa tehokkuutta monenlaisin apuvälinein ja työmenetelmin. Hän voi pyrkiä parantamaan laatua, laajentamaan tyylirepertoariaan tai monipuolistumaan palveluntarjoajana, joka hallitsee asettelut, layout-suunnittelun, erilaiset valmiit formaatit ja asiakkaan käännosmuistit. Kääntäjä voi myös erikoistua jonkin rajatun erikoisalan kääntäjä-asiiantuntijaksi, esimerkiksi lääketieteellisten tekstien kääntäjäksi. Toisaalta hän voi pyrkiä aktiivisesti lisäämään ammatin arvostusta, nostamaan omaa ansiotasoaan ja vahvistamaan kääntäjän minäkuvaa ja identiteettiä (ammatin arvostuksen tutkimuksesta ks. esim. Ruokonen 2013).

Teorioiden hyödyntämistä käytännön käännoistyössä hankaloittaa se, että työkenttä on laaja ja monialainen. Kieli on jo sinänsä muuttuvaa, monikerroksista ja tilannesidonnaista, ja kääntämisessä kieliä ja kielen toimintaympäristöjä on mukana vähintään kaksi. Moninaisuudesta seuraa, että jotakin ilmiötä eri suunnista lähestyvät, tutkijoiden luomat teoriakuvaukset saattavat tuntua käytännön kääntäjästä kaavamaisilta ja luokittelut väkinäisiltä ja kaukaisilta. Lisäksi eri näkökulmat pirstaloivat kenttää, ja kokonaiskuvaa on vaikea hahmottaa. Kääntäjän työssä olen voinut todeta, ettei käytännön tilanne aina vastaa teoreettisen mallin mukaisia odotuksia.

Ammatissa toimiva kääntäjä kokee teoreetikkojen määrittämien tekijöiden ja ratkaisumallien sisältyvän ammattitaitoonsa jo ennestään. Kokenut kääntäjä arvioi ja ratkaisee monet ongelmat automaattisesti kokemuksensa pohjalta. Visaisemmissa ongelmissa hän turvautuu ammattitaitonsa niin ikään tarjoamiin ratkaisumalleihin: hän käyttää itse laatimiaan tai hankkimiaan sanaluetteloita, kirjanmerkeiksi tallentamiaan nettisivustoja, työuran aikana löytämiään asiantuntijoita ja vertaistukea joko henkilökohtaisesti tai sähköpostilistojen ja sosiaalisen median kautta. Yön yli nukkuminenkin sisältyy ongelmanratkaisustrategioihin (Wagner & Chesterman 2014 [2002]: 69).

Ammattitaidon karttuessa syntyy helposti myös kokeneen kääntäjän harha: kokemus johdattaa uskomaan, ettei uutta oppia enää tarvitse. Kokenut kääntäjä ei ehkä huomaa, että hänellä on totuttuja taipumuksia ratkaista tietyt ongelmat aina samalla yksioikoisella tavalla – käännosmuistiohjelman tapaan. Se saattaa johtaa valintojen yksitoikkoisuuteen ja yksipuolisuuteen. Käännostudotuksessa on todettu, että kääntäjillä on omia, kullekin tyypillisiä tendenssejä ja taipumuksia. Joku jättää lähtötekstistään herkästi paljon pois ja yksinkertaistaa, joku taas lisää välisanoja ja selityksiä, joku värittää käyttämällä ilmaisuvoimaisia sananvalintoja, joku latistaa valitsemalla lähtötekstiä tavallisempia ja neutraalimpia sanoja. Mikrotason muutokset vaikuttavat toistuessaan myös makrotasolla. (Ks. esim. Pekkanen 2010: 140–147.)

Olen saanut havaita omakohtaisesti, että teoriaan ja tutkimuksen tuloksiin tutustuminen vaikuttaa kokeneeseenkin kääntäjään herättävästi. Toimin itse niin tutkijana, opettajana kuin kaunokirjallisuuden/asiattekstien kääntäjänä. Opetustyössä

olen saanut huomata, kuinka erityyppisiä ominaispiirteitä kääntäjillä on. Tutkimustyössä taas olen todennut, kuinka hedelmällistä niiden tarkastelu voi olla. Väitöskirjaa (Pekkanen 2010) kirjoittaessani herkistyin tarkkailemaan omia tottumuksiani kääntäjänä ja hahmottamaan entistä laajemmin yleisiä näkökulmia kieleen ja sen käyttöyhteyksiin, ja se toi uuden ja raikkaan tuulahduksen työhöni ja innosti pohtimaan kääntämisen luonnetta entistä syvällisemmin. Tätä nykyä olen paneutunut sekä kääntäjänä että tutkijana erityisesti siihen, kuinka eri tavoin kielet suhtautuvat esimerkiksi lauseen rytmitykseen tai kokijan/kertojan näkökulman ilmaisemiseen.

Kun tiedostaa omat taipumuksensa, aktivoituu etsimään uusia ja monipuolisempia vaihtoehtoja kokemuksen tuomien ongelmanratkaisumallien täydennykseksi. Vaihtoehtojen tiedostaminen panee myös perustelemaan valinnat ja samalla harkitsemaan, mitkä ongelmatilanteen tekijät on katsottava ensisijaisiksi. Kokemuksesta automaattisesti nousevat ratkaisut nopeuttavat työtä, mutta eivät välttämättä kehitä monipuolisuutta eivätkä edistä luovien ratkaisujen löytymistä. Teorian ja tutkimuksen tarjoaman jäsenytyneen kokonaiskuvan avulla kääntäjä voi avartaa näkemyksiään ja herätä huomaamaan, ettei kokemus tuo mukanaan täydellisyyttä. Oppiminen on elinikäistä, ja kääntäjällä on asiantuntijan vastuu myös kielen laadun ja monipuolisen ilmaisuvoiman ylläpitämisestä. Teorian ja tutkimuksen avulla voi välttää urautumista ja uusiutua, tuulettaa ja avata stereotyyppioihin juuttuneita käsityksiä, tuoda ongelmatilanteisiin lisää valinnan mahdollisuuksia, parantaa ongelmanratkaisutaitojaan ja laajentaa repertoariaan. Kokemukseni perusteella voin vakuuttaa, että myös oman kieliparin ulkopuolelta tehty tutkimus valaisee kielen tapaa hahmottaa maailmaa ja auttaa ymmärtämään kielen toimintaa.

Kun kääntäjä näkee käännoistyön entistä kokonaisvaltaisemmin yksityiskohtien ja kokonaisuuden vuorovaikutusverkostona, tätä taustaa vasten voi nähdäkseni arvioida myös omaa näkyvyyttään ja toimijuuttaan verkostossa ja pyrkiä omalta osaltaan vahvistamaan ammattikäntäjän identiteettiä ja yhteiskunnallista arvostusta. Arvostuksen puutetta esimerkiksi Wagner pitää erityisenä huolen aiheena (Wagner & Chesterman 2014 [2002]: 13).

Teorian ja tutkimuksen edustajat voisivat tutkimustyössään pyrkiä vaikuttamaan siihen, että heidän työstään saataisiin entistä suurempi käytännön hyöty. Olisi toivottavaa saada enemmän tutkimusryhmissä kollektiivisesti tehtävää tutkimusta yksittäisten ja erillisten kapea-alaisten tutkimusten ja irrallisten artikkeleiden lisäksi. Jo olemassa olevasta mittavasta tutkimustiedosta voitaisiin koostaa laajempia yhtenäisiä kokonaisuuksia. (Wagner & Chesterman 2014 [2002]: 132–136.) Myös käännoisten laatuarvioinnin kehittäminen hyödyttäisi mielestäni käytännön kääntäjää, jos painotettaisiin entistä enemmän käännoispäätösten perusteita kuin ”virheitä”. Silloin arvioinnin kohteet eivät jakaudu yksioikoisesti oikeisiin ja vääriin ratkaisuihin, ja on helpompi mieltää, että hyväksyttävistä ja perusteltuja ratkaisuja voi olla useita. Arvioinnin perusteita ja standardeja olisi hyvä kehittää myös useampia erilaisia arviointitilanteita varten. (Ks. arvioinnista esim. mts. 28–29, 82–83 ja 88–94.)

Ammatissa kehittyminen teoriaan ja tutkimukseen tutustumalla on yleistä monella alalla. Esimerkiksi lääkärit pitävät ammattitaitoaan yllä tutustumalla lääketieteen kehitykseen ja uusiin tutkimuksiin. Ammattikirjallisuuden ja erikoisalojen julkaisujen

seuraaminen on monelle asiantuntijalle itsestään selvää. Miksi ei myös kääntäjälle? Moni vetoaa kiireeseen, mutta kysymys on loppujen lopuksi prioriteettien määrittämisestä. Onko työstä nopeasti suoriutuminen aina tärkeämpää kuin ammatillinen kehittyminen? Pitääkö työ poikkeuksetta hoitaa rutiininomaisesti totuttuun tapaan, vai voisiko välillä varata aikaa uusille ajatuksille ja toimintapiirin laimentamiselle? Pitemmällä aikavälillä ajan hermolla pysyttelemisen voi myös helpottaa työskentelyä.

Oman alan tutkimuksen ja teorianmuodostuksen seuraaminen ja hyödyntäminen ovat osa asiantuntijan ammattipätevyyttä. Siksi ei pidä kysyä pelkästään, voisivatko tutkijat ja teoreetikot auttaa kääntäjiä tekemään työnsä paremmin antamalla tutkimustuloksiin perustuvia ohjeita. Yhtä tärkeää on painottaa käytännön toimijoiden aktiivisuutta ja omatoimisuutta tutkijoiden kokoaman tiedon hyödyntämisessä ja teorian ja käytännön vuorovaikutuksessa.

4 Miten teoria näkyy kääntämisen opetuksessa ja kääntämisen opettajien ajattelussa?

Jos oman alan tieteellisten teorioiden hyödyntäminen on osa ammattikäntäjän pätevyyttä asiantuntijana, se on vielä olennaisempi osa yliopistossa työskentelevän kääntämisen opettajan ja tutkijan työtä. Jo lainsäädäntö edellyttää, että yliopisto-opetus perustuu tutkimukseen (Yliopistolaki 558/2009, 2 §). Tietääksemme ei ole kartoitettu, miten tämä toteutuu kääntämisen opetuksessa. Missä määrin teorioita ja tutkimusta käsitellään omilla kursseillaan, missä määrin niitä tuodaan esille käännskursseilla niin, että opiskelijat oppivat hyödyntämään teorioita ja tutkimusta ”käytännössä”? Ainakin alla olevat esimerkit Marja Kivilehdon ja Minna Ruokosen syysseminaarialustuksista viittaavat siihen, etteivät kääntämisen opettajat välttämättä hyödynnä tieteellisiä teorioita eksplisiittisesti kommentoidessaan käännskisiä tai kuvatessaan opetusmenetelmiä kollegoilleen.

4.1 Kääntämisen opettajien henkilökohtaiset teoriat sekä heidän viittauksensa tieteellisiin teorioihin

Minna Ruokonen

Marja Kivilehdon alustus perustui hänen väitöskirjatutkimukseensa (Kivilehto 2013a, 2013b), joka tarkasteli kääntämisen opettajien tietoperustaa: opettajien käsityksiä kääntämisestä, palautteen antamisesta ja kääntämisen opettamisesta. Kuten luvussa 2.1 totesin, Kivilehto tutki siis opettajien henkilökohtaisia (käyttö)teorioita. Tutkimus oli luonteeltaan laadullinen, ja sen aineistona olivat vuosina 2006–2011 kerätyt kahdeksan kääntämisen opettajan kommentoimat ongelmaperustaista oppimista käsittelevien tieteellisten artikkelien käännskiset, opettajien haastattelut, käännskiskurssituntien havainnoinnit ja opettajien kurssimateriaali. Opettajat opettivat kääntämistä kieliparissa suomi ja ruotsi kääntämisen tai kielen oppiaineessa.

Kivilehdon aineiston opettajien kääntämiskäsityksissä oli eniten merkityslähtöisiä ja seuraavaksi eniten funktionalistisia piirteitä. Heille oli tärkeää välittää lähtötekstin sisältö ja merkitykset, mutta he kiinnittivät huomiota myös käännöksen funktioon ja kohderyhmän kontekstiin sekä tekstilajin ja ammattikielen normeihin (Kivilehto 2013a: 155–165, 198). Kääntämistä muuhun kuin opiskelijan äidinkieleen päin opettavien kääntämiskäsityksessä oli enemmän lingvistisiä tai formalistisia piirteitä eli he painottivat enemmän kieliopillista oikeellisuutta ja rakenteiden luontevuutta (mts. 166–171). Kääntämiskäsitys ei kuitenkaan näyttänyt vaihtelevan sen mukaan, toimiko opettaja kääntämisen vai kielen oppiaineessa (mts. 170).

Opettajien kommentit käännöksissä olivat enimmäkseen yleiskielisiä, eikä niissä käytetty käännöstieteen tai -tutkimuksen termejä tai luokitteluja (mts. 229–230). Tosin osa kommentteissa käytetyistä ilmauksista esiintyy sekä yleiskielessä että kielitieteen terminä (esimerkiksi *betydelse*, *budskap*, *motsvarighet*; mp.). Kommentit korostavat näin kääntämisen käytännölläisyyttä. Yleensä opettajat eivät myöskään perustelleet kommenttejaan ja näkemyksiään esimerkiksi lähdeviittein (mts. 233–238), etenkin silloin, kun kommentit juonsivat juurensa heidän omista käytännön kokemuksistaan (mts. 252).

Kivilehdon aineiston opettajat kommentoivat siis käännöksiä sanallistamatta kommenttiensa yhteyksiä tieteellisiin teorioihin, vaikka kommenttien taustalla saattoikin vaikuttaa esimerkiksi funktionalistinen näkemys. Tässä saattaa vaikuttaa toisaalta käyttöteorian sanallistamisen vaikeus (vrt. luku 2.1 yllä), toisaalta se, että osa asiantuntijan tiedosta on aina epämuodollista ja sanallistamatonta (Lehtinen & Palonen 1998: 95–97), mikä tehostaa asiantuntijan toimintaa eli tässä tapauksessa käännösten kommentointia. Teoriayhteyksien sanallistaminen lisäisi luultavasti kommentointiin kuluvaa aikaa, mutta se voisi harjaannuttaa opiskelijoitakin käyttämään ja soveltamaan tieteellisiä käsitteitä ja teorioita. Viime kädessä kuitenkin juuri muodollinen tieto on välttämätöntä asiantuntijatiedon kehittymiselle (Lehtinen & Palonen 1998: 98–99).

4.2 Teoriat ja kääntämiskäsitys Kääntämisen ja tulkkauksen opetuksen menetelmävarannossa

Minna Ruokonen

Kääntämisen ja tulkkauksen opetuksen menetelmävaranto on Itä-Suomen yliopiston Wiki-sivustolle huhtikuussa 2014 avattu kokoelma opetusmenetelmäkuvauksia ja ohjeistuksia. Varannon menetelmissä kuvataan esimerkiksi vaihtoehtoja käännösten tuntikäsitteilyyn tai käännösteknologian opettamiseen. Opetusmateriaaliosiossa on muun muassa käännöskomenttiohje, kääntäjäopiskelijan tiedonhakuohje sekä käännöksen ja käännösprosessin arviointikriteerit. Varannon käyttäjiksi voivat liittyä kaikki käännöstieteellistä koulutusta tarjoavissa Suomen yliopistoissa sekä tulkkveja kouluttavissa ammattikorkeakouluissa työskentelevät kääntämisen ja tulkkauksen opettajat ja opetuksen kehittämisestä kiinnostuneet. (Kuusi, Rautiainen & Ruokonen 2016.) Helmikuussa 2017 käyttäjiä oli ylläpitäjät mukaan luetuina 66.

Selvitin alustuksessani teorian näkymistä Kääntämisen ja tulkkauksen opetusmenetelmävarannossa kahdesta näkökulmasta: toisaalta varannosta hahmottuvaa käsitystä kääntämisestä ja kääntäjän roolista, toisaalta viittauksia alan tutkimukseen tai teorioihin. Varannon kääntämiskäsitystä ja teoriayhteyksiä on tärkeää tarkastella muun muassa siksi, että varannossa on mukana noin puolet alan päätoimisesta opetushenkilökunnasta Suomen yliopistoissa (Kuusi, Rautiainen & Ruokonen 2016: 45).

Kääntämiskäsityksen rajasin Marja Kivilehdon väitöskirjan (2013a: 35–62) perusteella seuraaviin kysymyksiin:

- Mitä kääntäminen on? Käännetäänkö kieltä, merkityksiä, viestejä vai kulttuureja? Käännetäänkö kielen oppimiseksi vai ammatilliseen tarkoitukseen (Kivilehto 2013a: 52–53; perustana mm. Stewart 2008)
- Millainen on hyvä käänös?
- Mitä tietoja ja taitoja eli kompetensseja kääntämiseen tarvitaan?
- Miten käänösprosessi nähdään: onko pääpaino kielessä ja teksteissä, kääntäjän päätöksenteossa vai kääntäjän ja muiden toimijoiden vuorovaikutuksessa?
- Millainen on kääntäjän rooli? Painotetaanko alan käytäntöjen omaksumista vai niiden kyseenalaistamista tai muuttamista (Kivilehto 2013a: 57; perustana mm. Séguinot 2007: 184–185)?

Aineistoksi valitsin varannosta kääntämisen opetuksen osion, koska siellä oli analysoitavaa selvästi eniten: valmiita opetusmenetelmiä 44 wikisivua ja opetusmateriaaleja 16 wikisivua (ks. tarkemmin Kuusi, Rautiainen & Ruokonen 2016: 43). Tulostin sivut PDF-tiedostoksi 2.6.2016, minkä jälkeen tein analyysin lähilukuna etsimällä suoria viittauksia tutkimukseen tai teorioihin tai epäsuorempia viitteitä kääntämiskäsityksiin.

Alla esitettyjä tuloksia voi luonnollisesti pitää vain alustavina. Ensinnäkin on vaikea arvioida, heijastaako varanto näkemystä kääntäjästä vai **kääntämisen opiskelijasta**. Toisaalta menetelmät on laadittu opetuskontekstiin, toisaalta niiden avulla koulutetaan tulevia kääntäjiä. Tätä kysymystä olisikin syytä tutkia tarkemmin, samoin sitä, millaista oppimis-, oppija- ja opettajakäsitystä varanto ilmentää. Toistaiseksi olen tuloksia esitellessäni käyttänyt ilmaisua ”kääntäjä(opiskelija)” kohdissa, joissa tulkinnanvaraisuus mielestäni ilmenee selvimmin.

Kaikki yllä luetellut kysymykset eivät myöskään nousseet aineistosta esille yhtä selkeästi, joten päädyin jäsentämään tulokset keskeisimpien teemojen mukaan. Tässä oma taustani on saattanut vaikuttaa: olen yksi varannon ylläpitäjistä ja aktiivisimmista muokkaajista, joten olen saattanut tahattomasti painottaa eniten niitä menetelmiä, joita olen itse muokannut tai jotka itseäni kiinnostavat. Varannon kaksi muuta ylläpitäjää pitivät tulkintojani varannon kääntämiskäsityksestä paikkansapitävinä, mutta varantoa vähemmän muokanneen tutkijan suorittama lähiluku olisi hyödyllistä tulkintojen varmistamiseksi.

Suoria viittauksia tutkimukseen tai teorioihin aineistossa esiintyi vain muutamia. Käännöskommentin ja vertaispalautteen ohjeessa toistuivat termit *viestintätehtävä*, *toimeksianto* ja *funktio*, jotka yhdessä viittaavat skoposteoriaan (tai funktionalistisiin käännösteorioihin), vaikka skoposteoriaa ei mainittukaan. Mainintoja saivat muiden muassa myös *globaalit* ja *paikalliset käännösstrategiat*, *vieraannuttaminen* ja *kotouttaminen* sekä *reaalia* ja *uniikkiaines*. Termejä ei kuitenkaan määritelty tai yhdistetty lähdekirjallisuuteen tai yksittäisiin tutkijoihin.

Epäsuorien viittausten kautta aineistosta kuitenkin hahmottuu omanlaisensa käsitys kääntämisestä ja kääntäjistä. Kääntäminen nähdään ensinnäkin **skoposteorian** mukaisesti tavoitteellisena toimintana: kääntäjä kääntää viestejä tiettyyn tilanteeseen ja tietynlaiselle kohderyhmälle ja tekee kääntäessään valintoja ja ratkaisuja käännöksen, ei lähtötekstin funktion mukaan (Vehmas-Lehto 1999: 92–93). Tätä havainnollistavat etenkin menetelmät *Saman tekstin kääntäminen eri tarkoituksiin*, *Tiivistelmäkääntäminen* ja *Priorisointi* (jossa opiskelijat joutuvat kääntämään tekstin, joka on liian pitkä esimerkiksi käytettävissä olevaan aikaan nähden). Hyvän käännöksen ominaisuuksia sivuavissa materiaaleissa (*Käännösten arviointikriteereissä* ja *Vertaispalauteohjeessa*) käännöksen arvioinnin perusta on viestintätilanne, ja tilanteeseen sopivia toimivia ratkaisuja voi olla useita (*Sano se toisin*, *Takaisinkääntäminen*).

Aineistossa kääntäminen ymmärretään vahvasti **ammattikäntämiseksi**. Moni menetelmä kehittää työelämässä tarvittavia taitoja, kuten ajankäytön seurantaa (*Käännöskoe*), oman työn hinnoittelua (*Hinnoittelutyöpaja*) tai teknologiaosaamista (*Editoidaan konekäännöstä*, *Käännösmuistin luominen*, *Käännösmuistin käyttö*, *Käännösmuistiohjelmiin tutustuminen itsenäisesti*). Varantoon on lisäksi tallennettu jo aiemmin kehitetty *Autenttisten käännöstoimeksiantojen ohje* (ks. Kemppanen & Salmi 2007). Vuoden 2016 aikana varantoon kehitettiin myös roolipeli haastavista asiakasviestintätilanteista.

Käännösprosessinäkemyksessä painottuu toisaalta yksilöllinen ja kognitiivinen puoli: varannon menetelmien kääntäjä(opiskelija) **reflektoi ja kehittää omaa toimintaansa**. Reflektointia korostavat etenkin *Käännöskommentti* ja sen muunnelmat, kuten *Itsearviointikysymykset* ja *Muistilista omista oivalluksista*. Opiskelijoita pyritään harjaannuttamaan tietoiseen ja perusteltuun ongelmanratkaisuun (*Käännöskommentti*, *Käännösvisa*, *Kehukaa käännöstä!* ja *Korjatkaa itse!*) sekä suunnitelmalliseen ja kriittiseen tiedonhakuun (*Kääntäjäopiskelijan tiedonhakuohje*, *Tiedonhakupolun esittely*, *Tiedonhakusuunnitelma* ja *Sanakirjojen vertailu tietolähteinä*).

Kääntäjä(opiskelija) on myös selvästi osa toimijoiden verkostoa ja **toimii yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa**. Moniin menetelmäkuvauxiin kuuluu runsaasti keskustelua, ja vertaispalautteen antamisesta on oma ohjeistuksensa. Samalla kääntäjä(opiskelija) on **yksilö, jolla on vakaumuksia ja tunteita**: omien arvojen ja tuntemusten pohdintaan ohjaavat esimerkiksi *Etiikka kääntämisessä* ja *Käännöskommentin* kysymys ”ikävistä” ja ”hauskoista” työvaiheista.

Opetusmenetelmävarannosta näyttäisi siis hahmottuvan tietynlainen käsitys kääntämisestä ja kääntäjä(opiskelijasta), vaikka lisäanalyysi olisikin tarpeen. Olisi tärkeää selvittää myös, vastaako varannon kääntämiskäsitys koulutuksen tavoitteita ja

varannon käyttäjien kääntämiskäsityksiä vai onko se liian kapea. Esimerkiksi kognitiivinen tai kontrastiivinen käännytutkimus tai niihin perustuvat näkemykset kääntämisestä eivät varannossa näy. Syysseminaarikeskustelussa ehdotettiin myös, että menetelmävarannossa voisi olla oma osionsa teorioiden hyödyntämiselle opetuksessa, mikä voisikin tehdä teorioita ja tutkimusta näkyvämmiksi. Tosin tällaisen osion luominen voisi olla ristiriidassa yliopistolain kanssa, jonka mukaan kaiken opetuksen tulee perustua tutkimukseen (ks. luvun 4 alku).

5 Toimivia esimerkkejä tieteellisten teorioiden tai tutkimuksen integroimisesta opetukseen

Yllä kuvattujen alustusten jälkeen keskustelua jatkettiin pienryhmissä. Ryhmien pohdintoista nousi yleisesti esiin, että osa osallistujista oli kokenut toimivaksi käytäntölähtöisen, osa teorialähtöisen tavan integroidessaan tutkimusta tai teorioita opetukseen. Käytäntölähtöinen tapa tarkoittaa, että opiskelijoilla teetetään käännöksiä tai muita harjoituksia ja tuodaan niistä keskusteltaessa esiin tieteellisiä teorioita tai tutkimusta. Tämä voi hälventää mahdollista ”teoriakamoa”. Teorialähtöisessä tavassa taas käsitellään ensin esimerkiksi terminologian teoriaa ja tehdään peruskäsitteet tutuiksi, minkä jälkeen opittua sovelletaan harjoituksissa. Toki teoria ja käytäntö voivat myös limittyä tai kulkea rinnakkain koko kurssin ajan. Alla kuvatuista konkreettisista esimerkeistäkään ei aina voi sanoa, ovatko ne teoria- vai käytäntölähtöisiä. Sopivan lähestymistavan valinta riippuu varmaankin monesta tekijästä, kuten opetuksen sisällöstä ja tavoitteista, opiskelijoiden lähtötilanteesta ja opettajan omista näkemyksistä.

Ryhmät toivat esille myös monia toimivia esimerkkejä tieteellisen teorian ja tutkimuksen integroimisesta opetukseen. Käännöskommentin käytön mainitsi kaksi eri pienryhmää. Opiskelijathan voi ohjeistaa pohtimaan ja perustelemaan ratkaisujaan teoreettisin käsittein tai tutkimuksen kautta. Esille tuli myös kaksi muuta refleктоivaa opetusmenetelmää: opiskelijat voi panna miettimään, miten erilaiset lukijat lukevat ”samaa” tekstiä tai miksi tietyn tekstin kääntäjät ovat tehneet tietynlaisia käännösratkaisuja.

Yksittäisistä teorioista tai lähestymistavoista mainittiin skoposteoria ja käyttäjäkeskeinen kääntäminen. Skoposteoriaa pidettiin toimivana kehyksenä kääntämisen opetukselle, koska se korostaa, että kääntäjän tulee määrittellä käänökselle tarkoitus ja kohderyhmä ja laatia kohdeteksti näiden perusteella (Vehmas-Lehto 1999: 92–93). Käyttäjakeskeinen kääntäminen (ks. Suojanen, Koskinen & Tuominen 2012, 2015) taas tarjoaa tutkimukseen perustuvia, konkreettisia työkaluja käännosten käytettävyyden parantamiseen ja testaamiseen. Näitä ovat esimerkiksi eri käyttäjäryhmiä edustavat kuvitteelliset persoonat sekä erilaiset käytettävyyshauristiikat eli säännöt ja tarkistuslistat.

Mahdollisen teoriakammon lieventämiseksi ehdotettiin myös debattimenetelmää, jossa kahteen joukkueeseen jaetut opiskelijat puolustavat käännostrategioiltaan ”vastakkaisia” käännöksiä (esimerkiksi vieraannuttavaa ja kotouttavaa käännoistä)

ja pyrkivät todistamaan käännöksen paremmuuden teorioiden tai tutkimuksen perusteella. Itä-Suomen yliopistossa (aik. Joensuun yliopisto) taas on lukuvuodesta 2000–2001 järjestetty Johdatus käännöstutkimukseen -kurssia, jolla 1.–2. vuoden opiskelijat tutustuvat eri tutkimussuuntauksiin ja tekevät itse pienryhmissä suppean tutkimuksen, mikä voi alentaa kynnystä tutkimuksen tekemiseen (OPS 2000: 38).²

6 Yhteenvetoa ja pohdintaa

Vaikka tieteelliset teoriat ovat lähtökohtaisesti sidoksissa käytäntöön, ammattikäntäjän näkökulmasta teorioiden hyödyntäminen voi olla haasteellista. Käännöstieteellinen terminologia ei ole yhtenäistä, ja kääntäjien tarpeet ja työnkuvat ovat niin moninaiset, ettei juuri omiin tarpeisiin sopivaa teoreettista näkökulmaa ole välttämättä helppoa löytää. Tieteellinen teoria ja tutkimus voivat kuitenkin auttaa kokenuttakin kääntäjää laajentamaan repertoariaan ja välttämään kaavoihin kangistumista niin työskentelytapojen kuin konkreettisten käännösratkaisujen osalta sekä hahmottamaan omaa ammatti-identiteettiään ja kääntäjän toimijuutta yhteiskunnassa.

Vaikka alustusten perusteella ei voikaan tehdä yleistyksiä, niiden esimerkeissä kääntämisen opettajien teoria hahmottui lähinnä käyttöteorianä: sisäistettynä tietorakennelmana, jota ei välttämättä verbalisoitu kommenteissa tai opetusmenetelmien kuvauksissa. Tämä lieneekin ymmärrettävää tiiviyden ja tehokkuuden nimissä etenkin opettajien keskinäisessä viestinnässä, esimerkiksi menetelmävarannossa. Tosin eksplisiittiset viittaukset tutkimuskirjallisuuteen tai vaikkapa Tieteen termipankkiin voisivat auttaa alalle tulevaa uutta opettajaa ja tehdä selväksi, etteivät käsitteet aina ole yksiselitteisiä tai ongelmattomia.

Keskustelussa pohdittiin myös, missä määrin tieteellisiä teorioita pitäisi integroida käytännön opetukseen. Kysymystä mutkistaa ensinnäkin se, että teorioiden käyttöä opetuksessa tai opettajien kommenteissa ei Kivilehdon väitöskirjaa lukuun ottamatta ilmeisesti ole tutkittu. Jotkut osallistujista arvelivatkin, että teorioita on jo integroitu opetukseen riittävästi, ja tämä pitäisi vain tehdä näkyväksi käyttämällä käännöstieteen termejä enemmän esimerkiksi kommenteissa. Huomioon olisi tärkeää ottaa myös muut opetusta tukevat kurssit ja tieteellisten teorioiden käsittely niillä. Kiinnostavana vaihtoehtona esitettiin ”ujuttamismalli”, jonka mukaan tieteellistä teoriaa voisi integroida opetukseen vähitellen ja opintojen edetessä yhä enemmän.

Kaiken kaikkiaan seminaarin teema herätti antoisaa keskustelua ja kysymyksiä, joihin toivottavasti palataan tulevaisuudessa niin keskustelun kuin tutkimuksenkin merkeissä.

² Kiitokset Itä-Suomen yliopiston vieraiden kielten ja käännöstieteen amanuenssi Minna Surakalle tiedon jäljittämisestä.

Lähdeluettelo

Aaltonen, Katri & Harri Pitkäniemi 2001. Opettajan ajattelun ja opetuksen toteutuksen välinen mysteeri: voidaanko se paljastaa? *Kasvatus* 32:4, 402–418.

Chesterman, Andrew 2007 [2001]. Kääntäminen teoriana. Suomentanut Mikko Riihimäki, suomennoksen toimittaneet Ritva Leppihalme, Pirjo Mäkinen ja Riitta Oittinen. Teoksessa: Riitta Oittinen & Pirjo Mäkinen (toim.) *Alussa oli käänös*. 5. painos. Tampere: Tampereen yliopistopaino, 341–348.³

Kemppanen, Hannu & Leena Salmi 2007. Autenttiset toimeksiannot kääntämisen opetuksessa: potilasoppaan tapaus. *MikaEL - kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu* 1. Toimittaneet Jarmo Harri Jantunen, Minna Kumpulainen & Tuija Luokkakallio. Saatavissa: <https://sktl-fi.directo.fi/liitto/seminaarit/mikael-verkkojulkaisu/arkisto-archive/vol-1-2007/> [viitattu 2.9.2016].

Kielitoimiston sanakirja 2016. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus ja Kielikone Oy. Saatavissa: <http://www.kielitoimistonsanakirja.fi/> [viitattu 19.12.2016].

Kivilehto, Marja 2013a. *Kan och vet – men hur? Översättningslärares kunskapsgrunder i fokus*. [Väitöskirja]. Tammerfors: Tammerfors universitet. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9141-2> [viitattu 1.9.2016].

Kivilehto, Marja 2013b. Kääntämisen opettajan tietoperusta – kokemusta, näkemystä ja tietoa. *Kääntäjä – Översättaren* 3/2013, 10–11.

Kuusi, Päivi, Anne Rautiainen & Minna Ruokonen 2016. Vertaistuesta virtaa opetukseen: Kääntämisen ja tulkkauksen opetusmenetelmävaranto monimuotoyhteisönä. Teoksessa: Ritva Hartama-Heinonen, Marja Kivilehto & Minna Ruokonen (toim.) *MikaEL. Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu* 9: 33–52. Saatavissa: <https://sktl-fi.directo.fi/liitto/seminaarit/mikael-verkkojulkaisu/mikael-vol-9-2016/> [viitattu 1.9.2016].

Lehtinen, Erno & Tuire Palonen 1998. Asiantuntijatiedon formaali ja informaali perusta. Teoksessa: Pekka Sallila & Tapio Vaherva (toim.) *Arkipäivän oppiminen*. Aikuiskasvatuksen 39. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura & Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 90–107.

Niiniluoto, Ilkka 2002 [1980]. *Johdatus tieteenfilosofiaan. Käsitteen- ja teorianmuodostus*. 3. painos. Helsinki: Otava.

OPS 2000 = Kääntämisen ja tulkkauksen koulutusohjelma: opetussuunnitelma 2000–2001. Joensuun yliopisto, humanistinen tiedekunta, Kansainvälisen viestinnän laitos, Savonlinna. 2000. Joensuu: Yliopistopaino.

Pekkanen, Hilikka 2010. *The Duet between the Author and the Translator: An Analysis of Style through Shifts in Literary Translation*. [Väitöskirja.] Helsinki: University of Helsinki.

³ Englanninkielinen alkuteksti ”Translation as Theory” on ilmestynyt julkaisussa *Kääntäjä – Översättaren* 1/1993, 1, teoksessa Kukkonen, Pirjo (toim.) 1993. *Tiedon ja taidon dialogia kääntämisen ja tulkkauksen opetuksessa ja tutkimuksessa*. Publications of Kouvola Department of Translation Studies 7. Helsinki: University of Helsinki, 57–62 sekä vuonna 1995 julkaisussa *Lingua Legis* 2, 36–38.

Ruokonen, Minna 2013. Studying Translator Status. Three Points of View. Teoksessa: Maria Eronen & Marinella Rodi-Risberg (eds) *Vakki Publications 2: Haasteena näkökulma. Perspektivet som utmaning. Point of view as challenge. Perspektivität als Herausforderung. VAKKI-symposiumi XXXIII. Vaasa 7.–8.2.2013*. Vaasa: University of Vaasa, 327–338. Saatavissa: http://www.vakki.net/publications/no2_fin.html [viitattu 19.12.2016].

Séguinot, Candace 2007. Translation and the Changing Profession. A Cross-Disciplinary Perspective. *TTR. Traduction, terminologie, rédaction* 20:1, 171–191. Saatavissa: <http://www.erudit.org/revue/ttr/2007/v20/n1/018502ar.pdf> [viitattu 1.9.2016].

Stewart, Dominic 2008. Vocational Translation Training into a Foreign Language. *InTRAlinea. Online Translation Journal* 10, 1–18. Saatavissa: <http://www.intralinea.org/specials/article/1646> [viitattu 1.9.2016].

Suojanen, Tytti, Kaisa Koskinen & Tiina Tuominen 2012. *Käyttäjäkeskeinen kääntäminen*. Tampere Studies in Language, Translation and Literature B1. Tampere: Tampereen yliopisto. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-8839-9> [viitattu 1.9.2016].

Suojanen, Tytti, Kaisa Koskinen & Tiina Tuominen 2015. *User-Centered Translation*. London & New York: Routledge.

Vehmas-Lehto, Inkeri 1999. *Kopiointia vai kommunikointia? Johdatus käännteoriaan*. Helsinki: Finn lectura.

Wagner, Emma & Andrew Chesterman 2014 [2002]. *Can Theory Help Translators? A Dialogue between the Ivory Tower and the Wordface*. Manchester: St. Jerome (2002) / London & New York: Routledge (2014).

Yliopistolaki 558/2009. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090558> [viitattu 28.11.2016].

Kirjoittajien esittely ja yhteystiedot

Minna Ruokonen on englannin kielen ja kääntämisen yliopistonlehtori Itä-Suomen yliopistossa sekä yksi Kääntämisen ja tulkkauksen menetelmävarannon ylläpitäjistä. Tutkijana Ruokosta kiinnostavat kääntäjän ammatin arvostus ja siihen vaikuttavat tekijät ja toimenpiteet sekä alluusioiden kääntäminen.

Sähköpostiosoite: [minna.ruokonen \(at\) uef.fi](mailto:minna.ruokonen(at)uef.fi).

Hilikka Pekkanen on ammatissa toimiva kielenkääntäjä. Hän on suomentanut noin 160 kaunokirjallista teosta ja toiminut lisäksi asiatekstinkääntäjänä. Hän on tutkinut ja opettanut kääntämistä Helsingin ja Tampereen yliopistossa ja opettaa parhaillaan kaunokirjallisuuden kääntämistä Turun yliopistossa. Häntä kiinnostavat käännotutkimuksessa erityisesti kaunokirjallisuus, fokalisaatio ja rytmi.

Sähköpostiosoite: [hilikka.pekkannen \(at\) utu.fi](mailto:hilikka.pekkannen(at)utu.fi).